

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การศึกษาเป็นกระบวนการทางสังคมที่มีความจำเป็นและสำคัญยิ่งต่อสังคมมนุษย์ในการที่จะสร้างความมั่นคงเป็นปึกแผ่นแก่สังคม ทำให้สังคมดำเนินไปด้วยความสงบ เรียบร้อย เจริญก้าวหน้าตามความมุ่งหมายของแต่ละสังคม การศึกษาต้องจัดให้เหมาะสมสอดคล้องกับสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป ทั้งนี้เพื่อให้ผลผลิตทางการศึกษาที่ออกสู่สังคมจะสามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุขในสังคมที่กำลังเปลี่ยนแปลงนั้นได้ (เสาวนีย์ เลวลีย์, 2542) ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 พ.ศ. 2539 – 2544 จึงได้กำหนดแนวคิดใหม่โดยเน้นให้คนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนาและใช้เศรษฐกิจเป็นเครื่องมือช่วยพัฒนาให้คนมีความสุขและมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น (สำนักงานพัฒนาคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2540)

นานาประเทศได้พยายามหาทางเลือกในการจัดการศึกษาหลายรูปแบบเพื่อพัฒนาคนที่เป็นประชาชนในประเทศของตน ทางเลือกทางการศึกษาเหล่านี้บางอย่างมีคุณลักษณะเฉพาะ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการศึกษาชุมชน (Community Education) ซึ่งเป็นการศึกษารูปแบบหนึ่งซึ่งจัดอยู่ในขอบข่ายของการศึกษานอกระบบโรงเรียน (Non – Formal Education) โดยมีการดำเนินงานมาแล้วหลายสิบปี การศึกษารูปแบบนี้มีส่วนช่วยสร้างเสริมการพัฒนาชุมชนได้อย่างดียิ่ง การศึกษาชุมชนเป็นแนวคิดหนึ่งในการจัดการศึกษา โดยถือว่าการศึกษามีส่วนเกี่ยวข้องกับคนทุกคนในชุมชนและถือว่าสังคมจะต้องมีส่วนร่วม สามารถเกี่ยวข้องในกระบวนการศึกษาทั้งหมด โดยแนวคิดนี้สอดคล้องกับมาตรา 8 ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่กำหนดให้การจัดการศึกษาต้องยึดหลัก (1) เป็นการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับประชาชน (2) ให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา และ (3) การพัฒนาสาระและกระบวนการเรียนรู้ให้เป็นไปอย่างต่อเนื่อง (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2542)

ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนเป็นการจัดการศึกษาชุมชนและการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนรูปแบบหนึ่ง โดยมีวัตถุประสงค์ให้ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนเป็นศูนย์กลางการจัดการศึกษาในชุมชน ส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของประชาชนในชุมชน โดยเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการศึกษาของชุมชน มุ่งสร้างโอกาสและให้บริการการเรียนรู้แก่ประชาชนอย่างหลากหลายวิธี

สนองตอบความต้องการและเสนอทางเลือกในการพัฒนาตนเองให้แก่ประชาชนในชุมชนในทุกเพศ ทุกวัย อันจะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนต่อไปในอนาคต นอกจากนี้ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนยังทำหน้าที่อื่น ๆ อีก ได้แก่ การให้บริการข่าวสารข้อมูล การประสานงานและสร้างเครือข่ายร่วมระหว่างองค์การภาครัฐและภาคเอกชน รวมทั้งการฝึกอบรม สร้างทักษะต่าง ๆ ที่จะนำไปสู่การพัฒนา (UNESCO, 1995)

ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนในประเทศไทยเริ่มต้นดำเนินการในปี พ.ศ. 2535 จากการพัฒนาที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้านมาเป็นศูนย์การเรียนรู้ชุมชนซึ่งดำเนินการโดยกรมการศึกษานอกโรงเรียนต่อมาองค์การยูเนสโก (UNESCO) ได้เห็นความสำคัญและให้การสนับสนุนด้านงบประมาณที่ต้องการจะให้มีหน่วยงานในระดับชุมชนทำหน้าที่จัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อการพัฒนาชุมชนและเป็นหน่วยงานทางการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่มีประชาชนในชุมชนเข้ามามีบทบาทในการจัดการศึกษาชุมชนด้วยตนเอง เพื่อให้การพัฒนาชุมชนและการปรับปรุงพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนเกิดขึ้นจากความต้องการที่แท้จริงของประชาชนมิใช่รัฐเป็นผู้กำหนดทิศทางการพัฒนาเพียงด้านเดียว นอกจากนี้ยังเป็นการกระจายอำนาจทางการศึกษาให้ประชาชนเป็นผู้รับผิดชอบ (กรมการศึกษานอกโรงเรียน, 2539)

จากสภาพปัจจุบันของศูนย์การเรียนรู้ชุมชนของกรมการศึกษานอกโรงเรียนซึ่งได้พัฒนามาจากที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน ได้ดำเนินการมาประมาณ 4 - 6 ปี นั้นประสบกับปัญหาในด้านต่าง ๆ หลายประการด้วยกันทั้งการบริหารและการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนให้แก่ประชาชน กล่าวคือ เมื่อได้มีการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ในชุมชนหนึ่งชุมชนใดขึ้นมาแล้ว จะมีการเลือกตั้งคณะกรรมการดำเนินการศูนย์การเรียนรู้ชุมชนซึ่งเป็นตัวแทนของประชาชนในพื้นที่นั้น เพื่อให้เป็นผู้ดำเนินการบริหารจัดการศูนย์การเรียนรู้ชุมชนที่ตั้งขึ้น คณะกรรมการเหล่านี้ไม่สามารถดำเนินการบริหารจัดการให้ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนมีประสิทธิผลเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ได้ อันเนื่องมาจากสาเหตุหลายประการด้วยกัน คือ (1) คณะกรรมการศูนย์การเรียนรู้ชุมชนขาดความรู้ความเข้าใจในการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน (2) คณะกรรมการศูนย์การเรียนรู้ชุมชนไม่ได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากองค์การบริหารส่วนตำบลอย่างเพียงพอ (3) การบริหารจัดการศูนย์การเรียนรู้ชุมชนขาดความต่อเนื่องอันเป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงคณะกรรมการของศูนย์การเรียนรู้ชุมชนที่มาจาก การเลือกตั้ง และ (4) มีศูนย์การเรียนรู้ชุมชนจำนวนมากที่มีการจัดตั้งและดำเนินการอยู่ในปัจจุบันที่ไม่ได้เกิดขึ้นจากความต้องการที่แท้จริงของประชาชนจึงทำให้ประชาชนไม่สนับสนุนการดำเนินงานของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน (หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมการศึกษานอกโรงเรียน, 2542) นอกจากนี้ปัญหาสำคัญอีกประการหนึ่งที่กำลังจะเกิดขึ้นในอนาคตที่เกี่ยวข้องกับศูนย์การ

เรียนชุมชนโดยตรง ก็คือ กระบวนการปฏิรูปการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ซึ่งจะทำให้มีการเปลี่ยนแปลงในโครงสร้างการบริหารและจัดการศึกษาในทุกระดับตั้งแต่ระดับชุมชนจนถึงระดับประเทศด้วยการกระจายอำนาจการศึกษาไปยังองค์การปกครองท้องถิ่น สถานศึกษาและเขตพื้นที่การศึกษา นอกเหนือจากการปรับเปลี่ยนโครงสร้างในระดับกระทรวง ซึ่งจะทำให้ศูนย์การเรียนชุมชนได้รับผลกระทบโดยตรงจากการเปลี่ยนแปลงในครั้งนี้ เนื่องจากหน่วยงานในภาครัฐจะมีบทบาทในการดำเนินการในด้านการศึกษาน้อยลงโดยเฉพาะอย่างยิ่งการได้รับความช่วยเหลือในการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่กรมการศึกษานอกโรงเรียนเคยให้การสนับสนุนและมีบทบาทในการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนอยู่ในปัจจุบันจะต้องเปลี่ยนแปลงไปจะส่งผลต่อประสิทธิผลในการดำเนินงานของศูนย์การเรียนชุมชนในอนาคต

ด้วยเหตุผลดังกล่าวมาแล้วในเบื้องต้น ผู้วิจัยจึงทำการศึกษาประสิทธิผลศูนย์การเรียนชุมชนที่ดำเนินงานอยู่ในปัจจุบันเพื่อนำข้อมูลต่าง ๆ ที่ได้รับมาเป็นพื้นฐานในการดำเนินงานของศูนย์การเรียนชุมชนในอนาคต ซึ่งตรงกับพระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ที่ทรงพระราชทานไว้ในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรแก่บัณฑิตมหาวิทยาลัยรามคำแหง วันที่ 25 ธันวาคม 2524 ณ สวนอัมพร ความว่า

“...การจะพัฒนาสร้างเสริมกิจการใด ๆ ให้เจริญก้าวหน้าไปจนบรรลุเป้าหมายที่ประสงค์นั้น จำเป็นต้องเริ่มต้นจากพื้นฐานจากกิจการนั้นก่อน คือเริ่มต้นด้วยการพิจารณาสำรวจสถานะที่เป็นอยู่ในปัจจุบันให้ทราบแน่ชัด การทราบถึงพื้นฐานโครงสร้างของงานจะทำให้ประมาณกำลังความสามารถที่จะพัฒนาต่อไป และกำหนดรู้แนวทางที่จะปฏิบัติได้โดยถูกต้อง เมื่อกำหนดแนวทางได้แล้ว ก็วางขั้นตอนปฏิบัติให้เป็นไปตามลำดับ ทีละขั้น ต่อจากนั้นก็ลงมือปฏิบัติให้จริง ด้วยความหนักแน่น ต่อเนื่องเป็นกระบวนการโดยสมควรและพอเหมาะแก่เหตุแก่สถานะแวดล้อม ก็จะเป็นปัจจัยประกอบกันให้งานการทุกอย่างก้าวหน้าไปจนบรรลุเป้าหมายโดยสมบูรณ์ บริบูรณ์โดยทุกประการ...”

จากพระบรมราโชวาทและสภาพการดำเนินงานของศูนย์การเรียนชุมชนที่ปรากฏอยู่ในปัจจุบันและประกอบกับยังไม่ปรากฏงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับประสิทธิผลศูนย์การเรียนชุมชนทางการศึกษานอกระบบโรงเรียน ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะทำการศึกษาประสิทธิผลของศูนย์การเรียนชุมชนจากคณะกรรมการศูนย์การเรียนชุมชน เพื่อนำข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับศูนย์การเรียนชุมชนมาวิเคราะห์เป็นข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาแนวทางการปรับปรุงศูนย์การเรียนชุมชนให้มีประสิทธิผลมากยิ่งขึ้นในอนาคตโดยจะเป็นข้อมูลอ้างอิงได้เป็นอย่างดีแก่องค์การปกครองส่วน

ท้องถิ่น เขตการศึกษาและคณะกรรมการศูนย์การเรียนรู้ชุมชนที่จะได้นำผลการวิจัยไปใช้กับศูนย์การเรียนรู้ชุมชนหลังจากการปฏิรูปการศึกษาที่ได้มีการดำเนินการอยู่ในปัจจุบัน ตามที่พระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ. 2542 ได้กำหนดไว้ ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาจากคณะกรรมการศูนย์การเรียนรู้ชุมชนที่ได้รับรางวัลศูนย์การเรียนรู้ชุมชนดีเด่นและคณะกรรมการศูนย์การเรียนรู้ชุมชนทั่วไปในแต่ละภูมิภาคของประเทศเพื่อให้ได้รับข้อมูลต่าง ๆ ครอบคลุมทั้งประเทศ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลศูนย์การเรียนรู้ชุมชนทางการศึกษานอกระบบโรงเรียนทั้งในสภาพปัจจุบันและสภาพอนาคต
2. เพื่อสร้างแบบจำลองความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้นปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลศูนย์การเรียนรู้ชุมชนทางการศึกษานอกระบบโรงเรียนทั้งในสภาพปัจจุบันและสภาพอนาคต
3. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบปัจจัยต่าง ๆ ในการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน
4. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ชุมชน การจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนในอนาคต

ขอบเขตของการวิจัย

ในการดำเนินการวิจัย เรื่อง การศึกษาประสิทธิผลศูนย์การเรียนรู้ชุมชนทางการศึกษานอกระบบโรงเรียน : อนาคตภาพจากการประยุกต์ใช้โมเดลสมการโครงสร้างและการสนทนากลุ่ม ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการวิจัยไว้ดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการศึกษาได้แก่ คณะกรรมการศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ที่เป็นคณะกรรมการศูนย์การเรียนรู้ชุมชนใน ปีการศึกษา 2544 โดยแบ่งออกเป็นคณะกรรมการศูนย์การเรียนรู้ชุมชนดีเด่นที่ได้รับรางวัลศูนย์การเรียนรู้ชุมชนดีเด่น ปี พ.ศ. 2544 และ คณะกรรมการศูนย์การเรียนรู้ชุมชนทั่วไป ในภูมิภาคต่าง ๆ ของประเทศ ได้แก่ ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคตะวันออก ภาคกลาง และภาคใต้

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ คณะกรรมการศูนย์การเรียนรู้ชุมชน จำนวน 26 ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน โดยแบ่งออกเป็นคณะกรรมการศูนย์การเรียนรู้ชุมชนดีเด่นในแต่ละภูมิภาค จำนวน 13 ศูนย์การเรียนรู้ มีคณะกรรมการศูนย์การเรียนรู้ชุมชน จำนวน 122 คน ใช้การสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง

(Purposive Sampling) และคณะกรรมการศูนย์การเรียนรู้ทั่วไปในแต่ละภูมิภาคจำนวน 13 ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน มีคณะกรรมการศูนย์การเรียนรู้ชุมชน จำนวน 110 คน ใช้การสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) โดย ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา ประกอบด้วยตัวแปร ดังนี้

1. ตัวแปรอิสระ ประกอบด้วย อายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์ในการเป็นคณะกรรมการ พฤติกรรมภาวะผู้นำผู้นำ แรงจูงใจในการปฏิบัติงาน ความผูกพันต่อองค์กร และการรับรู้บทบาทในการปฏิบัติงานการศึกษานอกระบบโรงเรียน

2. ตัวแปรตาม ได้แก่ ประสิทธิภาพผลของคณะกรรมการศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ซึ่งประกอบด้วยปัจจัยตัวแปรตามที่เกี่ยวข้อง จำนวน 3 ตัว ได้แก่ (1) ความเครียดในการปฏิบัติงาน (2) ความสำเร็จในอาชีพ (3) สภาพและวิธีดำเนินงาน

สำหรับการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาวิจัยภาคสนามด้วยการเดินทางไปเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองจากศูนย์การเรียนรู้ชุมชนดีเด่นที่เป็นอันดับ 1 ของ ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคกลาง ภาคตะวันออกและภาคใต้ ภูมิภาคละ 1 แห่ง ทำการศึกษาเกี่ยวกับการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนของศูนย์การเรียนรู้ชุมชนและปัจจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับประสิทธิผลของศูนย์การเรียนรู้ชุมชนด้วยการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยในดำเนินการวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถาม แบบสนทนากลุ่มและแบบสัมภาษณ์ และนำมาวิเคราะห์ด้วยโมเดลสมการโครงสร้าง การวิเคราะห์เนื้อหา เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของปัจจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับประสิทธิผลศูนย์การเรียนรู้ชุมชนทั้งในสภาพปัจจุบันและสภาพในอนาคต และนำมาสรุปอีกครั้งหนึ่งให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน หมายถึง ศูนย์รวมการจัดกิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิตเพื่อกระจายโอกาสทางการศึกษาแก่ประชาชนให้กว้างขวางทั่วถึงและครอบคลุมทุกพื้นที่ ตลอดจนเป็นแหล่งบริการชุมชนในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ที่สอดคล้องกับความต้องการของประชาชน กลมกลืนกับวิถีชีวิตของชุมชน ทันท่วงทีต่อการเปลี่ยนแปลงในยุคโลกาภิวัตน์ก่อให้เกิดสังคมการเรียนรู้และการพึ่งพาตนเอง รวมทั้งเสริมสร้างวิถีชีวิตที่เป็นประชาธิปไตย ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ประเภทด้วยกัน คือ

1. ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนดีเด่นประจำภูมิภาค ได้แก่ ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนที่ได้รับการรางวัลประกวดศูนย์การเรียนรู้ชุมชนดีเด่นโดยศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนภาคและได้รับการตัดสินว่าเป็นศูนย์การเรียนรู้ชุมชนดีเด่นในแต่ละภูมิภาค ปี พ.ศ. 2544

2. ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนทั่วไปในแต่ละภูมิภาค ได้แก่ ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนที่ไม่ได้รับรางวัลจากประกวดศูนย์การเรียนรู้ชุมชนดีเด่นโดยศูนย์การศึกษาออกโรงเรียนภาค และไม่ได้เป็นศูนย์การเรียนรู้ชุมชนที่เป็นตัวแทนของจังหวัดในการประกวดศูนย์การเรียนรู้ชุมชน

คณะกรรมการศูนย์การเรียนรู้ชุมชน หมายถึง บุคคลที่เป็นคณะกรรมการของศูนย์การเรียนรู้ชุมชนที่กำลังดำรงตำแหน่งและทำหน้าที่ ในปี 2544 ได้แก่

1. ประธานกรรมการ ได้แก่ ผู้บริหารศูนย์การเรียนรู้ชุมชน
2. เลขานุการ ได้แก่ ครูประจำศูนย์การเรียนรู้ชุมชน
3. กรรมการร่วม ได้แก่ คณะกรรมการศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ซึ่งจะประกอบด้วยบุคคล ดังต่อไปนี้ ตัวแทนของกลุ่มผู้เรียน ตัวแทนของประชาชน และตัวแทนของกลุ่มต่าง ๆ ในชุมชน มีจำนวน 7 - 10 คน

ประสิทธิผลของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน หมายถึง การที่ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนดำเนินการให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้โดยพิจารณาจากลักษณะของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน 6 ด้าน คือ

- ด้านที่ 1 ได้แก่ ผลงาน หมายถึง ผลงานในการจัดการศึกษาออกระบบโรงเรียน
- ด้านที่ 2 ได้แก่ ประสิทธิภาพ หมายถึง ระดับของสภาพการดำเนินงานการจัดการศึกษาออกระบบโรงเรียนของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน มีการใช้ทรัพยากรอย่างประหยัดและคุ้มค่า
- ด้านที่ 3 ได้แก่ ความพึงพอใจ หมายถึง ระดับความพึงพอใจของคณะกรรมการของศูนย์การเรียนรู้ชุมชนที่มีต่อผลการปฏิบัติงานในการจัดกิจกรรมการศึกษาออกระบบโรงเรียนของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน

ด้านที่ 4 ได้แก่ การปรับตัว หมายถึง ระดับความสามารถในการปรับตัวของศูนย์การเรียนรู้ชุมชนที่สามารถปรับบทบาทภาระหน้าที่และวิธีการดำเนินงานให้สอดคล้องกับสภาพการเปลี่ยนแปลงของสังคมที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว

ด้านที่ 5 ได้แก่ การพัฒนา หมายถึง ระดับการพัฒนาของศูนย์การเรียนรู้ชุมชนที่สามารถพัฒนากิจกรรม การจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับสภาพการณ์ที่กำลังจะเกิดขึ้นในอนาคต

ด้านที่ 6 ได้แก่ การอยู่รอด หมายถึง ระดับความสามารถของศูนย์การเรียนรู้ชุมชนที่สามารถพึ่งตนเองได้และมีความเจริญเติบโตอย่างต่อเนื่อง ได้รับการยอมรับจากชุมชนและสังคมที่เกี่ยวข้อง

ประสิทธิผลของคณะกรรมการศูนย์การเรียนรู้ชุมชน หมายถึง ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของคณะกรรมการศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ซึ่งประกอบด้วย

ความเครียดในการปฏิบัติงาน หมายถึง อาการต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจากความเครียดในการปฏิบัติงาน การศึกษานอกระบบโรงเรียนในศูนย์การเรียนรู้ชุมชน

ความสำเร็จในอาชีพ หมายถึง ทักษะของคณะกรรมการศูนย์การเรียนรู้ชุมชนที่มีต่อตนเองในการปฏิบัติงาน การศึกษานอกระบบโรงเรียน

สภาพและวิธีดำเนินงาน หมายถึง สภาพและวิธีการดำเนินงาน การศึกษานอกระบบโรงเรียนของศูนย์การเรียนรู้ชุมชนที่จัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนให้แก่ประชาชน

ปัจจัยนำเข้า หมายถึง ปัจจัยต่าง ๆ ที่ทำหน้าที่หล่อเลี้ยงระบบภายในศูนย์การเรียนรู้ชุมชนให้สามารถดำรงอยู่ได้

ลักษณะและขนาดของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน หมายถึง อาคารที่ทำการของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน วัสดุอุปกรณ์ภายในศูนย์การเรียนรู้ชุมชนที่อำนวยความสะดวกในการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียน

ปัจจัยส่วนบุคคลของคณะกรรมการศูนย์การเรียนรู้ชุมชน หมายถึง ปัจจัยด้านบุคคลซึ่งประกอบด้วย ตัวแปรต่าง ๆ ดังนี้

อายุ หมายถึง อายุในปัจจุบันของคณะกรรมการศูนย์การเรียนรู้ชุมชน

ระดับการศึกษา หมายถึง ระดับการศึกษาชั้นสูงสุดของคณะกรรมการศูนย์การเรียนรู้ชุมชน

ประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน การศึกษานอกระบบโรงเรียน หมายถึง ระยะเวลาที่คณะกรรมการศูนย์การเรียนรู้ชุมชนดำรงตำแหน่งเป็นคณะกรรมการ

คุณลักษณะผู้นำ หมายถึง พฤติกรรมการเป็นผู้นำของคณะกรรมการศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ซึ่งแบ่งออกเป็นพฤติกรรมผู้นำแบบมุ่งคนและพฤติกรรมแบบมุ่งงาน

พฤติกรรมผู้นำแบบมุ่งคน หมายถึง พฤติกรรมภาวะผู้นำของคณะกรรมการศูนย์การเรียนรู้ชุมชนที่มุ่งถึงความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล

พฤติกรรมผู้นำแบบมุ่งงาน หมายถึง พฤติกรรมภาวะผู้นำของคณะกรรมการศูนย์การเรียนรู้ชุมชนที่มุ่งถึงความสำเร็จของงาน

แรงจูงใจในการปฏิบัติทำงาน หมายถึง แรงจูงใจในการปฏิบัติงานตามทฤษฎีแนวคิดของเฮอริเบริก ซึ่งแบ่งออกเป็น ปัจจัยจูงใจและปัจจัยค้ำจุน

ปัจจัยจูงใจ หมายถึง ปัจจัยที่กระตุ้นให้เกิดความพอใจของคณะกรรมการศูนย์การเรียนรู้ชุมชนปฏิบัติงาน

ปัจจัยค้ำจุน หมายถึง ปัจจัยที่รักษาระดับความความไม่พึงพอใจให้อยู่ในระดับที่เหมาะสมของคณะกรรมการศูนย์การเรียนรู้ชุมชน

ความผูกพันต่อองค์กร หมายถึง ระดับความผูกพันของคณะกรรมการศูนย์การเรียนรู้ชุมชนที่มีต่อศูนย์การเรียนรู้ชุมชนที่ปฏิบัติงานอยู่

การรับรู้ในบทบาทการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียน หมายถึง ระดับการรับรู้ในบทบาทของตนเองในฐานะดำรงตำแหน่งเป็นคณะกรรมการศูนย์การเรียนชุมชน

สภาพแวดล้อมของศูนย์การเรียนชุมชน หมายถึง ความสามารถของศูนย์การเรียนชุมชนในการติดต่อประสานงานเป็นเครือข่ายขององค์กรอื่น ๆ ทั้งภายในและภายนอกชุมชน

กระบวนการ หมายถึง กระบวนการปรับเปลี่ยนปัจจัยนำเข้าให้เป็นกระบวนการดำเนินงานในรูปของการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียน

การวางแผนและพัฒนาการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียน หมายถึง การดำเนินการในการจัดทำแผนปฏิบัติของศูนย์การเรียนชุมชน

การจัดกิจกรรมและวิธีการจัดการเรียนการสอนการศึกษานอกระบบโรงเรียน หมายถึง การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้แก่ประชาชนที่เข้ามารับบริการจากศูนย์การเรียนชุมชน

การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง การเข้ามามีบทบาทในการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนของประชาชนในศูนย์การเรียนชุมชน

อนาคตภาพจากการประยุกต์ใช้โมเดลสมการโครงสร้างและการประชุมกลุ่มสนทนา หมายถึง การสร้างเรื่องราว หรือคำอธิบายของความเป็นไปได้ในอนาคตจากความเป็นจริงในปัจจุบัน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

1. เป็นข้อมูลพื้นฐานที่จะส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการศึกษาวิจัยในเรื่องที่เกี่ยวกับศูนย์การเรียนชุมชนต่อไปในอนาคต
2. เพื่อสร้างภาพอนาคตและแนวทางการพัฒนาศูนย์การเรียนชุมชนในด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ข้อมูลที่ได้รับจากคณะกรรมการศูนย์การเรียนในเรื่องที่เกี่ยวกับปัจจัยในแต่ละด้านอันจะนำไปสู่การวางแผน การพัฒนาศูนย์การเรียนชุมชนในจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียน
3. นำข้อมูลที่ได้รับจากการวิจัยไปพัฒนาโปรแกรมการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียน และกระบวนการฝึกอบรมที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาขีดความสามารถของคณะกรรมการบริหารศูนย์การเรียนชุมชน
4. ผลจากการวิจัยสามารถนำไปพัฒนาปรับปรุงแนวทางการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนในอนาคตของศูนย์การเรียนชุมชนให้สอดคล้องเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ในแต่ละชุมชน